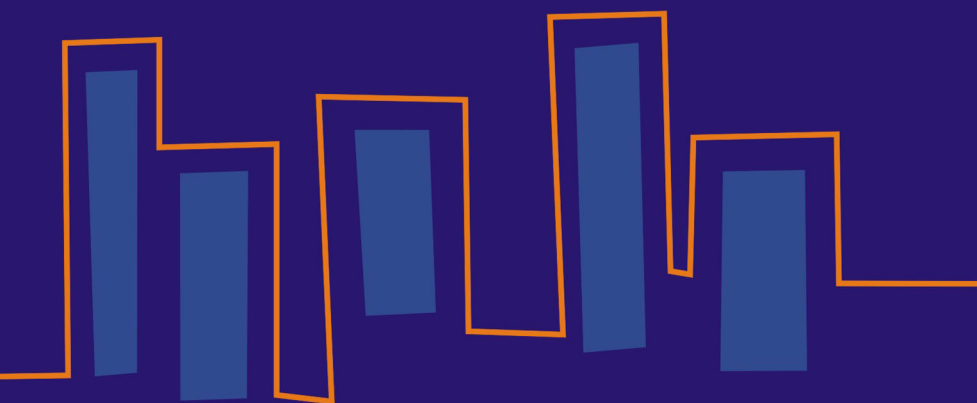

Deklaracija o mestih
in drugih naseljih
v novem tisočletju

New York
2001

Deklaracija o mestih
in drugih naseljih
v novem tisočletju

New York
2001

Uvodna beseda

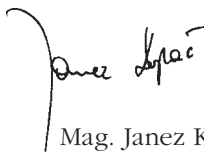
Deklaracija o mestih in drugih naseljih v novem tisočletju je bila sprejeta na posebnem zasedanju generalne skupščine Združenih narodov za pregled in oceno izvajanja Agende Habitat z naslovom Istanbul+5. Pomeni nadgradnjo oz. ponovno potrditev in utrditev leta 1996 v Carigradu sprejete Agende Habitat ter Carigrajske deklaracije, ki sta skupaj z Agendo 21 in drugimi sporazumi o okolju in razvoju iz Ria de Janeiro temeljna mednarodna dokumenta o razvoju mest in drugih človekovih naselij ter o človekovem bivalnem okolju.

Namen te deklaracije je predvsem ponovno utrditi cilje in zaveze, sprejete na Habitat II, katerih pomen zaradi hitrih sprememb urbanega razvoja zadnjih let vse bolj narašča. Deklaracija poleg tega pozdravlja že dosežen napredek in nekatere uspehe, opozarja na pomanjkljivosti in ovire ter ponuja pobude in sklepe glede nadaljnjih ukrepov pri uresničevanju načel Agende Habitat.

Glavni načeli Agende Habitat, načelo primerne bivališča za vse in načelo trajnostnega razvoja človekovih naselij, naj bi bili kot splošno sprejeti civilizacijski normi temeljno izhodišče in cilj delovanja na področju prostorskih posegov in urejanja prostora.

V vse bolj povezanem in medsebojno odvisnem svetu so takšne skupne strategije in usmeritve vse nujnejše. Ne glede na različne smeri urbanih sprememb razvitega in nerazvitega sveta ter posebnosti kulturnega in družbenega okolja postajajo nekatera vprašanja urbanega in podeželskega razvoja zaradi vplivov, pritiskov in posledic procesov globalizacije vedno bolj podobna. Revščina, socialna izključenost, socialna in kulturna diferenciacija, degradacija okolja, gospodarski razvoj, prerazdelitev družbenega bogastva so teme, ki jih je možno reševati le z mednarodnim sodelovanjem ob vse večji odgovornosti posameznih vlad, predvsem pa skupaj z vsemi subjekti na lokalni in regionalni ravni držav.

Tudi Slovenija se je kot podpisnica omenjenih dokumentov obvezala, da bo sledila sprejetim sklepom, ciljem in načelom ter jih v svojih razvojnih dokumentih in dejavnostih tudi uresničevala.

Mag. Janez Kopač
minister za okolje in prostor

Deklaracija o mestih in drugih naseljih v novem tisočletju

Predstavniki vlad, ki nas vodijo cilji in načela Ustanovne listine Združenih narodov, smo se zbrali na tem posebnem zasedanju Generalne skupščine, da bi pregledali uresničevanje Agende Habitat, da bi prepoznali doseženi napredek in ugotovili, katere ovire in nova vprašanja se pojavljajo, da bi ponovno potrdili svojo odločenost in predanost v celoti izvajati Carigrajsko deklaracijo o naseljih¹ ter Agendo Habitat² in se odločili o nadaljnjih pobudah v duhu Deklaracije Združenih narodov o novem tisočletju³. Carigrajska deklaracija in Agenda Habitat ostajata temeljni okvir za trajnostni razvoj naselij v prihodnjih letih.

Zato

A

obnavljamo zaveze, sprejete na Konferenci Združenih narodov o naseljih (Habitat II)

1. ponovno potrjujemo, da so človeška bitja v središču naše skrbi za trajni uravnoteženi razvoj in so temelj naših dejanj pri izvajanju Agende Habitat;
2. želimo poudariti, da doživljamo poseben čas v razvoju naselij, ko polovica šestih milijard svetovnega prebivalstva živi v mestih in ko se svet sooča s tako rastjo mestnega prebivalstva, kakšne še ni bilo, zlasti v državah v razvoju. Odločitve, ki jih sprejemamo zdaj, bodo imele daljnosežne posledice. Z veliko zaskrbljenostjo opažamo, da četrtnina svetovnega mestnega prebivalstva živi pod mejo revščine. V mnogih mestih, kjer se srečujejo s hitro rastjo, okoljskimi težavami in počasnim gospodarskim razvojem, ni bilo mogoče zagotoviti zadostnega števila delovnih mest, primernih bivališč in izpolniti osnovnih potreb meščanov;
3. ponovno poudarjamo, da so mestna in podeželska naselja med seboj gospodarsko, socialno in okoljsko odvisna in da so mesta

¹ Poročilo Konference Združenih narodov o mestih in drugih naseljih (Habitat II), Carigrad, 3.–14. junija 1996 (publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.97.IV.6), I. poglavje, resolucija 1, priloga I.

² Ibid., priloga II.

³ Resolucija 55/2.

- gonilo rasti in razvoja podeželskih in mestnih naselij. Polovica svetovnega prebivalstva živi v podeželskih naseljih, v Afriki in Aziji pa večina. Integrirano prostorsko načrtovanje in enakovredna pozornost življenjskim razmeram na podeželju in v mestih sta bistvena za vse narode. Treba je čim bolj izkoristiti dopolnjujoče se vloge podeželja in mest ter njune medsebojne povezave, obenem pa upoštevati različne gospodarske, socialne in okoljske zahteve. Pri reševanju problema revščine v mestih je nujno odpraviti tudi revščino na podeželju in izboljšati življenjske razmere ter ustvarjati priložnosti za zaposlovanje in izobraževanje na podeželju ter v majhnih in srednjevelikih mestih;
4. ponovno potrjujemo svojo odločenost, da bomo na vseh ravneh skušali zavirati slabšanje okoljskih razmer, ki ogrožajo zdravje in kakovost življenja milijard ljudi. Nekatere dejavnosti na lokalni ravni, ki slabšajo kakovost okolja, vplivajo nanj tudi na globalni ravni in jih je treba obravnavati z vidika človekovih naselij;
 5. ponovno potrjujemo cilje in načela primernega bivališča za vse in trajnostnega razvoja naselij v urbanizirajočem se svetu, kot je navedeno v Agendi Habitat⁴. Ti cilji in načela so temelj naših obveznosti;
 6. obnavljamo in ponovno potrjujemo svoje obveznosti iz Agende Habitat v zvezi s primernim bivališčem za vse, trajno uravnoteženimi naselji, usposabljanjem in sodelovanjem, enakostjo spolov, financiranjem bivališč in naselij, mednarodnim sodelovanjem in ocenjevanjem napredka;

B

pozdravljamo napredek pri izvajanju Agende Habitat

7. pozdravljamo prizadevanja na vseh ravneh oblasti, Združenih narodov, drugih medvladnih organizacij in partnerjev Agende Habitat ter prizadevanja izvršilnega direktorja Centra za mesta in druga naselja pri Združenih narodih (Habitat) ter se veselimo dosežanih uspehov pri uresničevanju Agende Habitat. Z veseljem spremljamo nacionalna in regionalna poročila o izvajanju Agende Habitat⁵ in poročilo izvršilnega direktorja Centra za mesta in

⁴ Poročilo Konference Združenih narodov o mestih in drugih naseljih (*Habitat II*), Carigrad, 3.–14. junija 1996 (publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.97.IV.6), I. poglavje, resolucija 1, priloga II, 25. odstavek.

⁵ Poročila so bila dana na voljo udeležencem posebnega zasedanja kot gradivo z viri.

- druga naselja pri Združenih narodih (Habitat) o pregledu in oceni napredka, doseženega pri izvajanju Agende Habitat⁶, ob upoštevanju posebnih prednostnih nalog in ciljev vsake regije in v skladu s pravnim okvirom in nacionalnimi politikami vsake države;
8. pozdravljamo odločitev Komisije za človekove pravice, sprejete na šestinpetdesetem zasedanju⁷ komisije, da bo posebni poročevalec, pooblaščen za področje zagotavljanja ustreznega bivališča kot del pravice do ustreznega življenjskega standarda, v okviru svojih nalog razvijal redni dialog in razpravljal o možnih področjih sodelovanja z vladami, ustreznimi organi Združenih narodov, specializiranimi agencijami, mednarodnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s pravico do bivališča, tudi s Centrom za mesta in druga naselja pri Združenih narodih (Habitat), nevladnimi organizacijami in mednarodnimi finančnimi ustanovami ter sprejemal priporočila v zvezi z uresničevanjem pravic, ki spadajo na področje njegovih nalog;
 9. z zadovoljstvom ugotavljamo, da se vse bolj zavedamo potrebe po celovitem reševanju vprašanja revščine, brezdomcev, brezposelnosti, pomanjkanja osnovnih storitev, izključenosti žensk, otrok in obrobni skupin, vključno s prvotnimi skupnostmi, ter socialne fragmentacije, da bi tako po celem svetu ustvarili boljša naselja, v katerih bi bilo lažje živeti in ki ne bi izključevala določenih skupin ljudi. Vlade, mednarodne organizacije in člani civilne družbe so se nenehno trudili, da bi reševali ta vprašanja;
 10. ugotavljamo, da se v zvezi z izvajanjem Agende 21 razvijajo celoviti pristopi urbanističnega okoljskega načrtovanja in upravljanja, pri katerem sodelujejo različni akterji. Pri tem odobravamo podporo, ki jo številne vlade dajejo mehanizmom za posvetovanje in partnerstva med zainteresiranimi stranmi, ki pripravljajo in izvajajo okoljske načrte na lokalni ravni in lokalne pobude Agende 21;
 11. odobravamo povečano gospodarsko vlogo mest v globalizirajočem se svetu in dosežen napredek pri sklepanju partnerstev med javnimi in zasebnimi subjekti ter pri krepitvi majhnih in

⁶ A/S-25/3.

⁷ Glej *Uradni zapisi Ekonomsko-socialnega sveta, 2000, Dopolnilo št. 3 in corrigenda (E/2000/23 ter Corr.1), II. poglavje, oddelek A, resolucijo 2000/9.*

- zelo majhnih podjetij. Mesta imajo zmožnost, da kar najboljše izkoristijo prednosti globalizacije in umirijo njene negativne posledice. Dobro upravljana mesta so lahko gospodarsko okolje, v katerem se lahko ustvarjajo zaposlitvene možnosti in kjer obstaja raznovrstna ponudba blaga in storitev;
12. pozdravljamo dosedanja prizadevanja številnih držav v razvoju za decentralizacijo pri upravljanju mest, s čimer se krepi delovanje lokalnih oblasti pri izvajanju Agende Habitat;
 13. pozdravljamo tudi prispevke nacionalnih in drugih vlad, ki s svojimi zakoni, politikami in programi nosijo glavno odgovornost za izvajanje Agende Habitat;
 14. cenimo pomemben prispevek lokalnih oblasti s celega sveta k izvajanju Agende Habitat. Organi oblasti na vseh ravneh si prizadevajo delovati usklajeno in kot partnerji, rezultat tega pa so izboljšane razmere v naseljih in boljše upravljanje mest. Široka in splošna udeležba pri odločanju je skupaj z odgovornostjo, preprostimi postopki in preglednostjo nujna za preprečevanje korupcije in za podpiranje javnih interesov. Ob tem z zadovoljstvom ugotavljamo, da se vse večja prednost daje izvajanju Agende Habitat in načelom dobrega upravljanja in vodenja na vseh ravneh;
 15. priznavamo pomembno delo, ki so ga opravili člani Svetovnega parlamenta za Habitat (Global Parliamentarians on Habitat) pri izvajanju Agende Habitat. Obenem jih spodbujamo, naj še naprej podpirajo uresničevanje Agende Habitat;
 16. priznavamo, da sta moč nove strateške vizije Centra Združenih narodov za mesta in druga naselja (Habitat) in poudarek na dveh globalnih kampanjah, prvič, na zagotavljanju pravice do pravne varnosti v zvezi z najemom ali lastništvom bivališča, in drugič, na upravljanju mest, strateški točki za začetek učinkovitega izvajanja Agende Habitat, zlasti za usmerjanje mednarodnega sodelovanja pri zagotavljanju primerne bivališča za vse in pri trajnostnem razvoju naselij. Pri tem podpiramo oblikovanje Svetovalnega odbora lokalnih uprav in cenimo prispevke tega odbora k delu Centra za mesta in druga naselja (Habitat) ter pripravo posebnega zasedanja Generalne skupščine;

C

prepoznavanje pomanjkljivosti in ovir

17. z veliko zaskrbljenostjo opazujemo sedanje razmere v naseljih po svetu, ki so dobro dokumentirane v tretjem *Globalnem poročilu o človekovih naseljih 2001*. Čeprav so se vlade in njihovi partnerji iz Agende Habitat trudili, da bi izpolnjevali svoje obveze, ostaja glavna ovira razširjena revščina, pa tudi okoljske razmere bi morali v številnih državah izboljšati. Skrb vzbujajoče je, da večina ljudi, ki živi v revščini, še vedno nima pravne varnosti v zvezi z najemom ali lastništvom bivališča, nekateri pa nimajo niti najosnovnejšega zavetja. Tako vidimo, da še vedno obstajajo resne ovire na poti k trajnostnemu razvoju naselij;
18. z zaskrbljenostjo ugotavljamo, da je ena od glavnih ovir pri izvajanju Agende Habitat neskladje med obvezami, sprejetimi v Carigradu, ter med politično voljo za njihovo uresničevanje. Priznavamo tudi, da izpolnjevanje obvez ovirajo vrzeli pri obveščanju in ozaveščanju javnosti;
19. ugotavljamo, da nastajajo hudi problemi pri zagotavljanju primernih bivalnih razmer in naselij v državah, v katere se stekajo reke beguncev, ki bežijo iz sosednjih držav zaradi sporov, naravnih nesreč, nesreč, ki jih je povzročil človek, in zaradi drugih katastrof;
20. priznavamo, da pomanjkljivosti v stanovanjskih in urbanističnih politikah omejujejo priložnosti za sodelovanje in partnerstva ter otežujejo preoblikovanje najboljših praks v dobre usmeritve. Zelo nas skrbi tudi to, da mnogo žensk še vedno ne more polno sodelovati na podlagi enakopravnosti na vseh področjih družbe, obenem pa bolj kot moški trpijo zaradi posledic revščine;
21. priznavamo tudi, da je proces urbanizacije v svetu pripeljal do metropolitanskih koncentracij, ki segajo čez upravne meje prvotnih mest, se raztezajo čez dve ali več upravnih enot, imajo lokalne organe oblasti z različnimi pristojnostmi in prednostnimi nalogami ter trpijo zaradi pomanjkanja usklajevanja;
22. priznavamo, da obstajajo velike ovire, ki preprečujejo učinkovito delovanje trgov z zemljišči in nepremičninami, zato ti ne morejo zagotoviti ustrezne ponudbe bivališč. Dejanja, priporočena v 76. odstavku Agende Habitat, niso bila povsem izvedena;
23. ugotovili smo, katere so večje ovire, povezane z omejenimi gospodarskimi, tehnološkimi in institucionalnimi zmogljivostmi

- na vseh ravneh uprave, zlasti v državah v razvoju in v najmanj razvitih državah. Ugotavljamo, da institucije nimajo na voljo vsestranskih politik za usposabljanje in za njihovo povezovanje v omrežja;
24. prepoznali smo tudi omejitve ekonomskih usmeritev in finančnih trgov na vseh ravneh, ki so preprečevale pritegnitev ustreznih sredstev, s katerimi bi lahko izpolnili potrebe številnih držav po trajno uravnoteženih naseljih;
 25. priznavamo, da je pritegnitev domačih virov skupaj z zdravimi nacionalnimi politikami bistvena za financiranje bivališč in naselij. Čeprav so za izvajanje Agende Habitat odgovorne vlade, je prav tako nujna mednarodna podpora. Obžalujemo, da se mednarodno sodelovanje pri gradnji bivališč in razvoju naselij že od leta 1996 ni opazno okrepilo, kar vzbuja skrb. Prav tako obžalujemo, da mnoge države niso bile sposobne zadostno uporabiti tržnih mehanizmov kot podporo svojim finančnim potrebam za gradnjo bivališč in naselij;
 26. ugotavljamo, da je dostop do informacijskih in komunikacijskih tehnologij neenakopraven, zlasti v državah v razvoju, zaradi česar vlade in partnerji Agende Habitat ne morejo učinkoviteje izrabiti teh sredstev pri izvajanju Agende Habitat;
 27. sklenili smo usklajeno ukrepati proti mednarodnemu terorizmu, ki je resna ovira izpolnjevanju Agende Habitat;
 28. priznavamo, da so posledice teh pomanjkljivosti in ovir resne: prvič v človeški zgodovini bo večina šestih milijard svetovnega prebivalstva živela v mestih. Mnogi ljudje so doživeli poslabšanje svojega življenjskega okolja in ne njegovega izboljšanja. Pomanjkljivosti in ovire, s katerimi se srečujemo v zadnjih petih letih, so upočasnile svetovni napredek pri trajnostnem razvoju naselij. Treba je nujno ukrepati in zagotoviti, da se Agenda Habitat prenese v politike in prakse vsake države;

D

nadaljnji ukrepi

29. potrjujemo, da si bomo odločno prizadevali premagovati ovire na poti k izpolnjevanju Agende Habitat, zlasti revščino kot glavno oviro, in oblikovati okolje, v katerem bo omogočeno polno in učinkovito izvajanje Agende Habitat. Odločeni, da si bomo čim bolj prizadevali za izboljšanje razmer v človekovih

- naselijh, dajemo nove pobude za izpolnitev omenjenih ciljev. Zavedajoč se svojih obveznosti do prihodnjih generacij, se ob začetku novega tisočletja zavezujemo, da bomo skušali zagotoviti primerno bivališče za vse in razvoj trajno uravnoteženih naselij v urbanizirajočem se svetu. Pozivamo ljudi iz vseh držav, vseh poklicev in življenjskih slogov ter mednarodno skupnost, da se združijo v večji predanosti skupni viziji pravičnejšega sveta.
30. ponovno potrjujemo, da je družina temeljna enota družbe in da jo je kot tako treba krepiti. Družina ima pravico do obsežne zaščite in podpore. V različnih kulturnih, političnih in socialnih sistemih obstaja več oblik družine. Zakon morata osebi, ki sta se za to odločili, skleniti prostovoljno, mož in žena bi morala biti enakovredna partnerja. Spoštovati je treba pravice, sposobnosti in odgovornosti družinskih članov. Pri načrtovanju človekovih naselij je treba upoštevati konstruktivno vlogo družine pri oblikovanju, razvijanju in upravljanju teh naselij. Družba bi morala olajšati vse potrebne pogoje za vključitev, ponovno združitve, ohranjanje, izboljšanje in zaščito družine v primernem bivališču in z dostopom do osnovnih storitev ter do možnosti zanesljive zaposlitve in dohodka;⁸
 31. sklenili smo, da v okviru strategije izkoreninjenja revščine spodbujamo socialne in gospodarske politike, namenjene zadovoljevanju potreb družine in njenih posameznih članov po stanovanju, zlasti ob upoštevanju skrbi za otroke;⁹
 32. sklenili smo tudi podpreti spremembe v pristopih, strukturah, politikah, zakonih in drugih praksah, povezanih s spolom, da bi odpravili ovire, ki stojijo na poti k človeškemu dostojanstvu in enakopravnosti v družini ter družbi, in podpreti polno in enakopravno sodelovanje žensk in moških, med drugim pri oblikovanju in izvajanju javnih politik in programov ter pri nadaljnjih ukrepih v zvezi z njimi;¹⁰
 33. pozivamo vlade, Združene narode in druge mednarodne organizacije, naj povečajo kakovost in doslednost pomoči za odpravljanje revščine in za trajnostni razvoj naselij, zlasti pomoč najmanj razvitim državam. To ne zahteva le obnovljene politične

⁸ *Poročilo Konference Združenih narodov o mestih in drugih naseljih (Habitat II), Carigrad, 3.–14. junija 1996* (publikacija Združenih narodov, prodajna št. E.97.IV.6), I. poglavje, resolucija 1, priloga II, 31. odstavek.

⁹ *Ibid.*, 40. odstavek (k).

¹⁰ *Ibid.*, 119. odstavek (e).

- pripravljenosti, ampak tudi pritegnitev in dodelitev novih in dodatnih sredstev na državni in mednarodni ravni. Spodbujamo krepitev mednarodne pomoči državam v razvoju pri njihovih prizadevanjih za odpravo revščine, tudi tako, da se omogoči vključitev teh držav v svetovno gospodarstvo, z izboljševanjem njihovega dostopa do trgov, z omogočanjem lažjega pretoka finančnih sredstev in s popolnim ter učinkovitim uresničevanjem vseh pobud, ki so že bile dane v zvezi z odpisom dolgov;
34. poudarjamo, da bi morala mednarodna skupnost po potrebi proučiti tudi druge ukrepe, s katerimi bi lahko trajno rešili težak problem zunanjega dolga držav v razvoju;
 35. v zvezi s tem izražamo svoje odobravanje in hvaležnost razvitim državam, ki so se dogovorile, da bodo 0,7 odstotka bruto domačega proizvoda namenile skupni uradni pomoči za razvoj, kar so tudi uresničile, hkrati pa pozivamo razvite države, ki tega še niso storile, naj si bolj prizadevajo doseči ciljno vrednost 0,7 odstotka za pomoč, v okviru tega pa naj namenijo 0,15 do 0,20 odstotka bruto domačega proizvoda pomoči najmanj razvitim državam;
 36. od mednarodne skupnosti zahtevamo, da močno podpre odpravljanje revščine in izrazi strinjanje s sedanjimi posvetovanji generalnega sekretarja o ustanovitvi svetovnega solidarnostnega sklada za odpravo revščine, ki bi med drugim financiral in uresničeval socialne politike in programe Agende Habitat, s katerimi želimo uresničevati izzive, kot sta odpravljanje revščine in trajnostni razvoj v državah v razvoju, zlasti v najmanj razvitih državah, s tem, da bi bili prispevki prostovoljni;
 37. sklenili smo, da bomo ozaveščali o izzivih in rešitvah v zvezi s človekovimi naselji s pomočjo intenzivnega in odprtega razširjanja informacij, in se zavezujemo, da bomo obnovili in krepili politično pripravljenost za to na vseh ravneh;
 38. sklenili smo tudi, da bomo pooblašali revne in ranljive, med drugim z zavzemanjem za večjo pravno varnost v zvezi z najemom ali lastništvom bivališča in z omogočanjem boljšega dostopa do informacij in dobrih praks skupaj z obveščanjem o zakonskih pravicah. Naš cilj je razvijanje posebnih politik za premagovanje naraščajoče revščine v mestih;
 39. sklenili smo še, da bomo v skladu z zakoni in razmerami v vsaki državi pooblašali lokalne oblasti, nevladne organizacije

in druge partnerje Agende Habitat, da bodo imeli učinkovitejšo vlogo pri zagotavljanju bivališč in trajnostnem razvoju naselij. To lahko dosežemo z učinkovito decentralizacijo obveznosti, vodenja politik, organov odločanja, in zadostnih virov, v kar naj bodo po možnosti vključeni organi od davčne uprave do lokalnih oblasti, ter s sodelovanjem in lokalno demokratično dejavnostjo kot tudi z mednarodnim sodelovanjem in partnerstvi. Zlasti je treba zagotoviti učinkovito vlogo žensk pri odločanju v lokalnih organih oblasti, če je treba tudi z ustreznimi mehanizmi. Zato smo se dogovorili, da bomo okrepili dialog med vsemi partnerji in tudi v Komisiji za človekova naselja obravnavali vprašanja v zvezi z učinkovito decentralizacijo in krepitevijo lokalnih oblasti, kar bi skladno z zakoni in politikami vsake države pomagalo pri uresničevanju Agende Habitat;

40. oblasti na metropolitanskih območjih spodbujamo, da razvijajo mehanizme in podpirajo pravne, finančne in upravne instrumente ter instrumente za načrtovanje in usklajevanje, da bi tako dosegli pravičnejša, bolj urejena in funkcionalnejša mesta;
41. odločili smo se okrepiti usposobljenost in omrežja, kar bo vsem partnerjem omogočalo učinkovito sodelovati pri gradnji bivališč in razvoju človekovih naselij. Vodenje procesov urbanizacije zahteva močne in odgovorne javne ustanove, sposobne zagotoviti učinkovit okvir, v katerem ima vsakdo dostop do osnovnih storitev. Povečanje usposobljenosti je treba med drugim usmeriti v podpiranje decentralizacije in širše udeležbe pri upravljanju mest. Zavezujemo se tudi, da bomo okrepili ustanove in pravne okvire, ki omogočajo široko osnovano sodelovanje pri odločanju in izvajanju strategij, politik in programov v zvezi s človekovimi naselji;
42. priznavamo, cenimo in podpiramo prostovoljno delo in delo organizacij s sedežem v skupnostih. Prostovoljne dejavnosti pomembno prispevajo k razvoju človekovih naselij, saj pomagajo graditi močne, povezane skupnosti in razvijajo občutek za socialno solidarnost, ob tem pa ustvarjajo občutne gospodarske učinke;
43. zavezujemo se, da bomo s pomočjo omrežij za nacionalno in mednarodno sodelovanje izboljševali usposobljenost za preprečevanje, pripravljenost, lajšanje in odzivanje, da bi zmanjšali ranljivost človekovih naselij za naravne nesreče in nesreče, ki jih je povzročil človek, ter da bi po nesrečah v

- prizadetih človekovih naselij izvajali učinkovite programe, ki so med drugim usmerjeni v zadovoljevanje takojšnjih potreb, zmanjšanje tveganj za nesreče v prihodnje in v povečanje dostopnosti ponovno zgrajenih naselij za vse;
44. zavezujemo se cilju enakopravnosti med spoloma pri razvoju mest in drugih naselij ter se zavezujemo, da bomo podpirali enakopravnost med spoloma in pooblašcanje žensk kot učinkovita načina za boj proti revščini in za spodbujanje razvoja človekovih naselij, ki bi bila res trajno uravnotežena. Nadalje se zavezujemo, da bomo oblikovali in krepili politike in prakse, s katerimi se spodbuja polna in enakopravna udeležba žensk pri odločanju in načrtovanju naselij;
 45. zavezujemo se tudi, da bomo krepili obstoječe finančne mehanizme ter določili in razvijali primerne inovativne pristope za financiranje stanovanjske gradnje in razvoja človekovih naselij na vseh ravneh. Sklenili smo tudi, da bomo še naprej izvajali zakonske in upravne reforme, s katerimi bodo ženske dobile poln in enakopraven dostop do ekonomskih virov, vključno s pravico do dedovanja in lastništva zemljišč ter druge lastnine, pravico do posojil, naravnih virov in ustreznih tehnologij, s čimer bo ženskam zagotovljena pravica do pravne varnosti v zvezi z lastništvom ali najemom bivališča in do sklepanja pogodb. Sklenili smo, da bomo podpirali boljši in enakopraven dostop vseh ljudi do odprtega, učinkovitega in ustreznega sistema zagotavljanja sredstev za nakup ali najem stanovanja, da bomo podpirali mehanizme varčevanja v neformalnem sektorju in da bomo krepili upravne in zakonske okvire ter zmožljivosti za finančno upravljanje na vseh ustreznih ravneh;
 46. sklenili smo, da bomo skladno z zakonodajo vsake države podpirali saniranje in urejanje slumov in ureditev naselij s stavbami, v katere so se ljudje nezakonito vselili. V skladu s prejšnjimi pobudami si postavljamo za cilj mesta brez slumov, kar naj bi do leta 2020 privedlo do občutnega izboljšanja življenja vsaj 100 milijonov prebivalcev slumov;
 47. potrjujemo, da je za zagotavljanje bivališč, ki so cenovno dostopna tudi revnim, nujno treba podpirati sodelovanje med državami za popularizacijo uporabe primerne cenejšega in kakovostnega gradbenega materiala in ustreznih tehnologij za gradnjo cenejših zgradb in za ponudbo storitev, ki so dosegljive revnim, zlasti ljudem iz slumov in nenačrtovanih naselij;

48. sklenili smo okrepiti prizadevanja za vključitev držav z gospodarstvi na prehodu v sistem večstranskega sodelovanja pri trajnostnem razvoju naselij. Takim državam lahko pomagamo določiti ustrezno raven decentralizacije pri upravljanju mestnih in podeželskih naselij. Ponovno se obvezujemo, da bomo v ta prizadevanja vključili finančne ustanove Združenih narodov, mednarodne in nacionalne fundacije, zasebni sektor in druge partnerje Agende Habitat;
49. z zadovoljstvom opazujemo zdajšnje oblikovanje stanovanjske politike v številnih državah. Sklenili smo, da bomo izvedli zakonske in upravne reforme, potrebne za podpiranje posameznih in skupnih prizadevanj ljudi za gradnjo cenovno dostopnih bivališč, za uvedbo proaktivnega načrtovanja ponudbe zemljišč, za podpiranje učinkovitega delovanja trgov z zemljišči in upravljanja zemljišč, za odpravo pravnih in socialnih ovir enakopravnemu in pravičnemu dostopu do zemljišč ter za zagotavljanje, da so z zakonom zaščitene enakopravne pravice žensk in moških do zemljišč in lastnine. Odločno je treba podpirati zagotavljanje dostopnih bivališč in osnovnih storitev za brezdomce, preprečevati protizakonite nasilne izselitve in lajšati dostop vseh ljudi, zlasti revnih in ranljivih skupin, do informacij o stanovanjski zakonodaji in tudi do zakonskih pravic ter do pravnih sredstev, kadar so zakoni kršeni. Pri tem z odobravanjem spremljamo uvodni pristop in dejavnosti svetovne kampanje za pravno varnost v zvezi z najemom ali lastništvom bivališč;
50. izvajanje Agende Habitat razumemo kot sestavni del skupnega boja za izkoreninjenje revščine. Uresničevanje Agende Habitat in težnja po trajno uravnoveženem razvoju sta tesno povezana in med seboj odvisna, razvoj mest in drugih naselij pa je ključni dejavnik za trajnostni razvoj. Svetovni vrh za trajnostni razvoj, ki bo v Johannesburgu leta 2002, je lepa priložnost za nadaljnji razvoj in krepitev te povezave;
51. sklenili smo povečati prizadevanja za zagotavljanje preglednega, odgovornega, pravičnega in učinkovitega upravljanja mest in drugih naselij. Ugotavljamo, da je dobro upravljanje na državni in mednarodni ravni nujno za reševanje problema revščine v mestih kot tudi problema slabšanja okolja ter za izrabo priložnosti, ki jih ponuja globalizacija. Mesta terjajo posebne pristope in metodologije za izboljšanje upravljanja, za načrtovanje in strateško delovanje, s čimer lahko zmanjšamo urbano

- revščino in socialno izključenost ter izboljšamo ekonomski in družbeni položaj vseh državljanov ter trajno uravnoteženo varujemo okolje. V zvezi s tem ugotavljamo, da je pomembno podpirati zanesljivo zaposlitev in dohodek ljudi, in sicer z izobraževanjem in usposabljanjem, zlasti revnih in ranljivih skupin;
52. pandemija aidsa se širi veliko hitreje in bolj dramatično, kot smo lahko predvidevali v Carigradu. Odločili smo se, da bomo okrepili prizadevanja za boj proti aidsu na mednarodni in državni ravni. Zlasti bomo oblikovali in izvajali ustrezne politike in ukrepe za reševanje problema vpliva aidsa na človekova naselja. Priznavamo, da žrtve aidsa in okuženi z virusom HIV zelo težko dobijo finančna sredstva za zagotovitev bivališča, in ugotavljamo, da je treba nekako zagotoviti bivališča za žrtve aidsa in okužene z virusom HIV, zlasti za sirote in na smrt bolne;
 53. sklenili smo okrepiti prizadevanja za povečanje vloge mladih in civilne družbe in okrepiti sodelovanje s parlamentarci pri razvoju človekovih naselij;
 54. sklenili smo tudi podpirati odločnejše ukrepe proti kriminalu in nasilju v mestih, še posebej nasilju nad ženskami, otroki in starejšimi. Za to je potreben usklajen odziv na vseh ravneh v skladu s celovitimi akcijskimi načrti za preprečevanje kriminala. Ti načrti lahko vsebujejo diagnostični pregled pojava kriminala, določitev vseh pomembnih akterjev pri preprečevanju kriminala in boju proti njemu, oblikovanje mehanizmov posvetovanj, s katerimi bi razvili jasno strategijo in izdelali možne rešitve teh problemov;
 55. sklenili smo tudi, da se bomo resno lotili problemov človekovih naselij, nastalih zaradi vojn, sporov, beguncev in nesreč, ki jih povzroči človek, ter se zavezujemo, da bomo z okrepljenimi mehanizmi mednarodnega sodelovanja pomagali državam, ki so nedavno preživele spore in katastrofe, posebno pri zagotavljanju namestitve in drugih osnovnih storitev, zlasti za ranljive skupine, begunce in osebe, ki so se bile prisiljene zateči v drug kraj v lastni državi. Prav tako bomo skušali ljudem vrniti pravno varnost v zvezi z najemom bivališča in lastniške pravice;
 56. sklenili smo sprejeti učinkovite ukrepe za odpravo ovir celovitemu izpolnjevanju Agende Habitat ter ovir na poti k uresničevanju pravic narodov, ki živijo pod kolonialno in tujo zasedbo, kar je nezdržljivo s človekovim dostojanstvom in vrednostjo ter proti čemur se moramo boriti in to odpraviti;

57. sklenili smo tudi razširiti in okrepiti varstvo civilnih oseb v skladu z mednarodnim humanitarnim pravom, zlasti Ženevsko konvencijo za zaščito civilnih oseb med vojno z dne 12. avgusta 1949, vključno z njenim 49. členom;¹¹
58. sklenili smo okrepiti mednarodno sodelovanje in tudi svoj delež ter usklajevanje humanitarne pomoči državam, ki so ponudile zatočišče beguncem, ter pomagati vsem beguncem in osebam, ki so morale zapustiti dom, da se prostovoljno, varno in dostojanstveno vrnejo na svoje domove, in jim pomagati pri ponovni vključitvi v družbo;
59. zavzemamo se za dostop do varne pitne vode za vse ljudi ter za boljšo ponudbo osnovne infrastrukture in urbanih storitev, med drugim za ustrezno sanitarno ureditev, ravnanje z odpadki in trajno uravnotežen prevoz – integriran in dostopen vsem, tudi ljudem, ki so prizadeti. V ta namen moramo podpirati pregledno in odgovorno upravljanje javnih storitev ter partnerstva z zasebnim sektorjem in nepridobitnimi organizacijami, ki bi ponujale take storitve;
60. zavezujemo se, da bomo okrepili prizadevanja za izboljšanje trajnostnih praks okoljskega načrtovanja in upravljanja in da bomo bolj podpirali trajno uravnotežene vzorce proizvodnje in porabe v mestih in drugih naseljih v vseh državah, zlasti industrializiranih državah. Na vseh ravneh je treba sistematičneje uporabljati celovite pristope za obravnavo socialnih, gospodarskih in okoljskih vprašanj. Pobude Agende 21 in lokalne Agende 21 pomembno prispevajo k temu procesu;
61. ponovno poudarjamo potrebo po vključitvi lokalnega procesa Agende 21, kot je omenjeno v prejšnji točki, v globalni načrt delovanja za izvajanje Agende Habitat. Cilji, politike in strategije obeh agend morajo biti usklajeni, da bi tako lahko podprli trajnostno načrtovanje in upravljanje mest;
62. ponovno poudarjamo tudi to, da bi morali vlade, lokalne oblasti in drugi partnerji Agende Habitat redno spremljati in ocenjevati lastne dosežke, pri izvajanju Agende Habitat pa bi morale oblasti na vseh ravneh določiti in razširjati najboljše prakse in uporabljati kazalce razvoja bivalnih razmer in človekovih naselij. Da bi to dosegli, moramo povečati usposobljenost vseh partnerjev

¹¹ Združeni narodi, *Serija pogodb*, 75. zvezek, št. 973.

- Agende Habitat za obravnavo in analizo informacij ter komunicirati drug z drugim;
63. za cilj si postavljamo tudi prenašati najboljše prakse v politike in omogočati njihovo širitev. V zvezi s tem bi morala mednarodna skupnost zagotavljati učinkovito oblikovanje in razširjanje dokazano najboljših praks in politik;
 64. priznavamo, da so ljudje, ki živijo v revščini, zelo iznajdljivi, in priznavamo pomen mikroposojil pri odpravljanju revščine in izboljšanju človekovih naselij. Ob spremljanju uspehov nekaterih držav na tem področju spodbujamo vlade, da v skladu s svojo zakonodajo dodelijo še več mikroposojil revnim, zlasti ženskam, brez kritja ali jamstva, nacionalne in mednarodne finančne ustanove pa spodbujamo, da okrepijo svoje institucionalne okvire, s katerimi bo mogoče početi isto;
 65. ponovno ugotavljamo, da mednarodno sodelovanje dobiva poseben pomen ob sodobnih trendih globalizacije in medsebojne odvisnosti svetovnega gospodarstva. Potrebna sta politična volja vseh držav in posebno delovanje na mednarodni ravni, tudi med mesti, ki bi navdihnili, spodbudila in okrepila obstoječe in inovativne oblike sodelovanja in partnerstva, usklajevanje na vseh ravneh in povečana vlaganja iz vseh virov, tudi iz zasebnega sektorja, da bi učinkovito prispevali k izboljšanju bivalnih razmer, še posebej v državah v razvoju. V zvezi s tem smo tudi sklenili nameniti posebno pozornost mestom in drugim naseljem v kritičnih naravnih okoljih, kot so sušna in polsušna območja, da bi zagotovili pomoč in podporo pri njihovem razvoju;
 66. potrjujemo vlogo Komisije za človekova naselja in Centra za mesta in druga naselja pri Združenih narodih (Habitat) pri zavzemanju za napredek, pri podpiranju, spremljanju in ocenjevanju napredka, doseženega pri zagotavljanju primerne bivališča za vse z zagotavljanjem pravne varnosti v zvezi z najemom ali lastništvom bivališča, ter pri trajnostnem razvoju naselij v vseh državah, nadalje pri kombiniranju najboljših praks in politik omogočanja ter pri sestavi zakonov in akcijskih načrtov za izbiro ilustrativnih mest za dve globalni kampanji in pri nadaljnjem razvoju razprave o normativih¹² ter delovanju glede

¹² Izraz "normativ" se nanaša na splošno sprejete standarde, smernice ali načela in ga ne smemo razumeti, kot da zahteva izvajanje teh standardov, smernic in načel z obvezujočimi pravnimi sredstvi.

- glavnih problemov človekovih naselij. Omenjena komisija in center izvajata omenjeno med drugim s pravočasnim in rednim objavljanjem globalnih poročil. Podpiramo tudi oblikovanje sistema vodenja nalog za Agendo Habitat, ki bi omogočal boljše spremljanje, nadzor in medsebojno krepitev ukrepov, ki jih sprejmejo mednarodne agencije za podporo uresničevanju Agende Habitat;
67. ponovno potrjujemo svojo zavezanost mednarodnemu sodelovanju kot bistvenemu elementu za izvajanje Carigrajske deklaracije in Agende Habitat. V zvezi s tem prosimo generalnega sekretarja, da na šestinpetdesetem zasedanju Generalne skupščine poroča o možnostih za pregled in povečanje obsega pooblastil in statusa Komisije za človekova naselja ter statusa, vloge in funkcije Centra Združenih narodov za mesta in druga naselja (Habitat) v skladu z ustreznimi sklepi Generalne skupščine, Ekonomsko-socialnega sveta in Konference Habitat II;¹³
 68. dogovorili smo se, da bomo še naprej spremljali izvajanje Agende Habitat, ocenjevali napredek in proučevali možne nove pobude.

¹³ Resoluciji Generalne skupščine 51/177 z dne 16. decembra 1996 in 53/242 z dne 28. julija 1999, sprejeti sklepi oddelka za usklajevanje Ekonomsko-socialnega sveta iz leta 2000 (*Uradni zapisnik Generalne skupščine, petinpetdeseto zasedanje, dopnilo št. 3 (A/55/3/Rev.1)*, V. poglavje) in odstavka 224 in 229 Agende Habitat.

Deklaracija o mestih in drugih naseljih

Izdal:

Ministrstvo za okolje in prostor
Urad RS za prostorsko planiranje
Dunajska cesta 21, 1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www.gov.si/upp/>

Uredila:

Jelena Torbica

Prevod iz angleškega v slovenski jezik:

Jana Oštir
Prevajalska in lektorska služba Vlade RS

Jezikovni pregled slovenskega prevoda:

Majda Tome
Prevajalska in lektorska služba Vlade RS

Oblikovanje in realizacija:

Ulčakar&JK, d.n.o.

Naklada:

750 izvodov

Naslov izvirmika:

**Declaration on Cities and Other Human Settlements
in the New Millennium**

United Nations centre for Human Settlements (Habitat)
General Assembly, Special Session for Overall Review & Appraisal of the
Implementation of the Habitat Agenda
New York, 6-8 June 2001
<http://www.unch.org/>